

УДК 336.226:63

Н. М. Малініна
аспірант, ННЦ «Інститут аграрної економіки» НААНУ, Київ, Україна
malinina@inbox.vn.ua

ОЦІНЮВАННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ СПЕЦІАЛЬНИХ РЕЖИМІВ ПРЯМОГО ОПОДАТКУВАННЯ В СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ ТА ШЛЯХИ ЇХ ОПТИМІЗАЦІЇ

Анотація. Розглянуто особливості формування та функціонування спеціальних режимів прямого оподаткування в сільському господарстві. Визначено ефективність їх застосування на сучасному етапі. Запропоновано шляхи оптимізації спеціальних режимів прямого оподаткування з огляду на ключову роль аграрного сектору в забезпеченні продовольчої безпеки країни.

Ключові слова: система прямого оподаткування, спеціальний податковий режим, сільське господарство, ефективність.

Н. Н. Малинина

аспірант, Інститут аграрної економіки Национальной академии аграрных наук Украины, Киев, Украина

ОЦЕНКА ЭФФЕКТИВНОСТИ СПЕЦИАЛЬНЫХ РЕЖИМОВ ПРЯМОГО НАЛОГООБЛОЖЕНИЯ В СЕЛЬСКОМ ХОЗЯЙСТВЕ И ПУТИ ИХ ОПТИМИЗАЦИИ

Аннотация. Рассмотрены особенности формирования и функционирования специальных режимов прямого налогообложения в сельском хозяйстве. Определена эффективность их применения на современном этапе. Предложены пути оптимизации специальных режимов прямого налогообложения с учетом ключевой роли аграрного сектора в обеспечении продовольственной безопасности страны.

Ключевые слова: система прямого налогообложения, специальный налоговый режим, сельское хозяйство, эффективность.

Nataliya Malinina

Post-Graduate Student, Institute of Agrarian Economics of National Academy of Agrarian Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine

EFFICIENCY EVALUATION OF SPECIAL REGIMES OF DIRECT TAXATION IN AGRICULTURE AND THE WAYS OF THEIR OPTIMIZATION

Abstract. Modern fiscal policy in the field of agriculture isn't noted by objectivity owing to use only stimulating instruments of the tax mechanism. Its implementation led over time to violation of structure of agricultural production and a competitive environment, differentiation of the tax load level on producers of various business forms and production specialization, lack of sources to fill the local budgets. Therefore it is relevant to evaluate special regimes enhancement in direct taxation of agricultural industry producers. This article presents a comparative analysis of the special regimes of direct taxation, peculiarities of their operation in agriculture, the estimation of the effectiveness of special tax regimes by setting their share in shaping budgets, determining the actual potential of tax bases extent, matching the level of tax load on taxpayers in terms of individual tax forms. To determine current trends in agricultural sector development when forming the tax mechanism it is offered to expand structure and to establish the adequate extent of the criteria determining possibility of application by payers of special regimes of direct taxation.

Key words: system of the direct taxation; special tax regime; agriculture; efficiency.

JEL Classification: H21, H71, Q19

Постановка проблеми. Важливою складовою системою фінансових регуляторів економіки є податковий механізм, реалізація якого в галузі сільського господарства набуває особливого значення, зважаючи на роль галузі в підтриманні продовольчої безпеки країни. Водночас, фіскальна політика щодо аграрного сектору не відзначається об'єктивністю внаслідок використання виключно стимулюючих властивостей податкового механізму. Передбачений для підприємств галузі спеціальний режим прямого оподаткування – фіксований сільськогосподарський податок (ФСП) – характеризується низькою фіскальною ефективністю та обмеженими регульовальними властивостями.

Можливість використання ФСП для всіх типів сільськогосподарських підприємств та відсутність зв'язку між розміром податку і результатами діяльності з часом призвели до порушення структури аграрного виробництва та конкурентного середовища, диференціації рівня податкового навантаження на товаровиробників різних організаційно-правових форм господарювання і виробничої спеціалізації, відсутності джерел наповнення місцевих бюджетів.

Тому наразі особливої актуальності набувають питання вдосконалення спеціальних режимів прямого оподаткування товаровиробників галузі сільського господарства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивченню питань побудови та функціонування спеціальних режимів прямого оподаткування в галузі сільського господарства присвячено роботи С. Балка, П. Боровика, Б. Гузара, М. Дем'яненка, П. Лайка, Л. Мельника, Є. Опрі, Н. Прокопенко, А. Риманова, М. Рудої, Н. Селерович, В. Синьчака, Л. Синявської, Н. Танклевської, Л. Тулуша, Т. Яворської та інших вітчизняних науковців. Більшість учених відзначає недоцільність використання ФСП у його теперішньому вигляді через відсутність адекватного відображення в податковому механізмі зростаючого податкового потенціалу, суттєвої диференціації податкового навантаження в розрізі суб'єктів господарювання, а також наявності численних методологічних і методичних недоліків у механізмі ФСП. Водночас, залишається дискусійним питання щодо порядку прямого оподаткування сільськогосподарських товаровиробників, який застосовуватиметься після скасування ФСП, що й обумовлює необхідність поглиблення наукових досліджень в означеному напрямі.

Метою статті є оцінювання ефективності спеціальних режимів прямого оподаткування в галузі сільського господарства та визначення шляхів їх оптимізації.

Основні результати дослідження. Спеціальні податкові режими, які у чинному Податковому кодексі України (ПКУ) представлені спрощеною системою оподаткування

та фіксованим сільськогосподарським податком, по суті, являють собою цілісні податкові підсистеми, що функціонують одночасно із загальною системою і передбачають особливий порядок оподаткування окремих категорій суб'єктів господарювання, застосування якого порівняно із загальною системою, сприяє істотному зниженню податкового навантаження та спрощенню механізмів нарахування і сплати податків.

Зазначені спеціальні податкові режими мають різні засади побудови: єдиний податок (ЄП) базується на особистих засадах і є типовим прибутковим податком, а ФСП – на реальних засадах, оскільки розмір податку визначається на основі нормативної грошової оцінки сільгоспугідь та не залежить від результатів діяльності.

Механізм побудови єдиного податку, який передбачено для суб'єктів підприємницької діяльності, у тому числі в галузі сільського господарства, має такі особливості:

- це комплексний податок, сплата якого звільняє платника від сплати визначеної сукупності податків і зборів;
- суб'єктами оподаткування є юридичні та фізичні особи;
- у межах цього податку передбачено два варіанти визначення бази оподаткування (мінімальна заробітна плата і дохід);
- платники податку самостійно визначають доцільність включення ПДВ до складу ЄП;
- для першої та другої груп платників передбачено диференціацію податкових ставок;
- при визначенні можливості переходу на сплату ЄП існують обмеження щодо видів діяльності, обсягу доходу та кількості працюючих (для окремих груп платників).

Отже, єдиний податок є інтегрованим податком, застосування якого зумовлено неготовністю певних типів підприємств до використання загальної системи оподаткування, а також необхідністю залучення до оподаткування доходів фізичних осіб від здійснення підприємницької діяльності. Єдиний податок було запроваджено з метою спрощення механізмів оподаткування доходів для представників мікробізнесу, мінімізації витрат на ведення обліку та звітності, підвищення рівня зайнятості населення, зниження податкового навантаження, залучення до системи соціального забезпечення, у результаті чого відбувається стимулювання розвитку дрібних форм господарювання, наповнення місцевих бюджетів і збільшення відрхувань до фондів соціального страхування та Пенсійного фонду.

Фіксований сільськогосподарський податок, який побудовано на засадах рентного оподаткування доходів від продуктивного використання сільськогосподарських угідь,

є нейтральним податком, оскільки його розмір не залежить від фінансового результату діяльності й не пов'язаний із платоспроможністю виробника. У складі спеціальних режимів оподаткування ФСП посідає особливе місце:

- сферою його застосування визначено виключно галузь сільського господарства;
- метою запровадження є стимулювання розвитку сільськогосподарського виробництва засобами податкової підтримки;
- податок побудований на реальних засадах унаслідок визначення об'єктом оподаткування площі сільськогосподарських угідь, а базою оподаткування – її нормативну грошову оцінку;
- ФСП належить до загальнодержавних податків, проте надходить до місцевих бюджетів;
- при побудові механізму ФСП враховано сезонність виробництва сільгосппродукції, що не властиво спецрежимам;
- спеціальним режимам притаманні визначені особливості – вони застосовуються на обмежений строк та диференційовано стосовно суб'єктів оподаткування, що не властиво ФСП;
- бази податків, які входять до складу комплексного податку, повинні бути співставними між собою, що не дотримується для ФСП [1].

Особливості побудови спеціальних режимів прямого оподаткування узагальнено в табл. 1.

Оцінювання ефективності спеціальних режимів прямого оподаткування передбачає: визначення їх частки у формуванні доходів бюджету; виявлення податків із невеликим обсягом надходжень, що тільки ускладнюють систему оподаткування і не виконують фіскальних завдань; визначення ступеня відповідності фактичних баз оподаткування потенційним; зіставлення рівня податкового навантаження на платників податків, що використовують різні податкові режими.

Існування спеціальних режимів оподаткування стало однією з передумов сучасного стану розвитку економіки аграрного сектору: за останні 11 років обсяг сільськогосподарського виробництва збільшився в 1,6 раза; частка прибуткових підприємств у загальній їх кількості зросла у 2,5 раза і на кінець 2011 р. дорівнювала 83,4%; покращився фінансовий стан галузі – загальний прибуток підприємств збільшився від 1 752,4 млн. грн. у 2000 р. до 25 383,5 млн. грн. у 2011 р., що становить 37,4% його загального розміру; підвищилася рентабельність сільськогосподарського виробництва (від -1% у 2000 р. до 27% у 2011 р.) [2].

Однак означені позитивні тенденції не знайшли відображення у формуванні механізму прямого оподаткування, що спричинило низький рівень податкових надходжень до відповідних бюджетів (частка ФСП у загальних податкових надходженнях до місцевих бюджетів становить менше 2%, частка ЄП – 1,6%) та нерівність конкурентних умов для різних форм господарювання (табл. 2).

За результатами порівняльного аналізу рівня податкового навантаження на платників податків при використанні альтернативних режимів прямого оподаткування з'ясовано, що найменший рівень податкового навантаження досягається при виборі платником спецрежиму ФСП, чим і скористалися близько 70% діючих сільгоспідприємств галузі. Водночас, ранжування показників податкового навантаження на платників ФСП сягає сотні разів, що пов'язано з особливостями визначення суб'єкта оподаткування та бази розрахунку означеного податку.

Таблиця 1

Порівняльна характеристика спеціальних податкових режимів

Параметр	Єдиний податок	ФСП
Мета запровадження	Спрощення механізмів оподаткування доходів для дрібного і середнього бізнесу, мінімізація витрат на ведення обліку та звітності, підвищення рівня зайнятості населення, зниження податкового навантаження, наповнення місцевих бюджетів, залучення до системи соціального забезпечення	Зниження податкового навантаження, спрощення ведення обліку та звітності, заохочення до інвестування і нагромадження капіталу, збільшення податкових надходжень, стабільність бази й ставок оподаткування, вихід галузі із кризового стану, підвищення рівня рентабельності, збільшення кількості прибуткових підприємств
Галузь застосування	Всі галузі	Сільське господарство
Обмеження видів діяльності	Існують у межах груп платників	Тільки діяльність у галузі сільського господарства
Критерії переходу на спецрежим	Обсяг доходу, кількість працюючих (для окремих груп)	Частка сільськогосподарського товаровиробництва (75%)
Суб'єкт оподаткування	Юридичні особи та фізичні особи - підприємці	Сільськогосподарські товаровиробники (юридичні особи)
Об'єкт оподаткування	Доходи	Площа сільгоспугідь
База оподаткування	Мінімальна зарплата, дохід	Нормативна грошова оцінка
Засади побудови	Особисті	Реальні
Вид податку	Місцевий	Державний
Диференціація податкового механізму залежно від розміру доходу	I група – 1-10% мін. ЗП II група – 2-20% мін. ЗП III, IV групи – 3% (5%) доходу V, VI групи – 5% (7%) доходу	Відсутня

Джерело: Узагальнено автором на основі [3]

Нині платниками ФСП можуть бути сільськогосподарські товаровиробники, у яких частка сільськогосподарського товаровиробництва за попередній податковий рік дорівнює або перевищує 75% [3, п. 301.1]. Відповідно, сільськогосподарські товаровиробники, для яких земля не є основним засобом виробництва і джерелом отримання доходу (тваринницькі комплекси, птахофабрики), підприємства галузі рослинництва, що здійснюють виробництво продукції квітково-декоративного рослинництва, тепличні комбінати, діяльність яких характеризується високими показниками оборотності, що дозволяє отримувати високий рівень доходів унаслідок відсутності залежності від сезонності виробництва та якості угідь, сьогодні мають можливість оподатковуватися на рентних засадах. Це сприяє мінімізації рівня податкового навантаження і надає значні конкурентні переваги порівняно із «класичними» сільськогосподарськими підприємствами.

У прийнятому ПКУ зміни відносно ФСП не торкнулися методики визначення бази оподаткування, що є незрозумілим, оскільки впродовж останніх восьми років у наукових публікаціях доведено невідповідність нормативного розміру загального рентного доходу, покладеного в основу нормативної грошової оцінки угідь, фактичному рівню доходності сільськогосподарського виробництва [4]. Зважаючи на розмір бази оподаткування (1,25 млн. га – по Вінницькій області) та обсяг прибутку сільськогосподарських підприємств (635,5 млн. грн.), надходження від ФСП у 2010 р. становили 7,8 млн. грн. Відповідно розмір податку 6,23 грн./га є надто низьким і не відповідає рівню доходності сільськогосподарського виробництва.

Більшість сучасних науковців вважає, що реформування спецрежиму прямого оподаткування сільськогосподарських товаровиробників (ФСП) повинно здійснюватися шляхом визначення адекватної податкової бази. При цьому позиції вчених є досить різноплановими: базу оподаткування пропонується визначити прибуток, валовий дохід (виручку), нормативний дохід, рентний дохід [5; 6; 7].

Не заперечуючи раціональності зазначених пропозицій, зауважимо, що реформування спецрежимів прямого оподаткування потребує комплексного підходу, сутність якого полягає у взаємоузгодженні всіх елементів механізму оподаткування – суб'єкта, об'єкта, бази, ставки, податкового періоду.

Застосування спеціальних режимів прямого оподаткування передбачає, перш за все, визначення чіткого кола суб'єктів оподаткування, що здійснюється на основі встановлення сукупності критеріїв, дотримання яких дозволяє платнику скористатися спеціальним податковим режимом.

Беручи до уваги особливості сучасного розвитку сільського господарства слід зазначити, що можливість застосування галузевого спеціального режиму прямого оподаткування визначається такими критеріями: основний вид діяльності, обсяг доходу, частка сільськогосподарського товаровиробництва, площа сільгоспугідь у користуванні.

Розширення складу критеріїв диференціації дозволить врахувати специфіку сільськогосподарського виробництва в галузевому розрізі, а саме не допустити оподаткування на рентних засадах товаровиробників, для яких земля не є основним засобом виробництва та джерелом отримання доходів (тваринницькі ферми, птахофабрики, тепличні комбінати тощо); підтвердити факт отримання доходів переважно від сільськогосподарської діяльності шляхом дотримання частки сільськогосподарського товаровиробництва (75%); унеможливити використання спецрежиму для холдингових структур через встановлення обмеження площі сільгоспугідь, залученої до сільськогосподарського виробництва (у тому числі на умовах оренди), на рівні 500 га; обмежити використання пільгових режимів

Таблиця 2

Диференціація податкового навантаження на сільгоспідприємства за умови застосування альтернативних режимів прямого оподаткування

Назва підприємства	Податкове зобов'язання, тис. грн.			Податкове навантаження на 1 грн. прибутку (доходу), %		
	Загальна система	Спецрежим		Загальна система	Спецрежим	
		ФСП	ЄП*		ФСП	ЄП
«У-Ф»	4086,5	0,09	-	25,0 (19,0)	0,0005 (0,0004)	-
НДСІС	424,4	2,0	477,8	24,7 (4,4)	0,12 (0,02)	27,8 (5)
ПП «П»	46,1	11,3	66,3	17,2 (2,1)	4,23 (0,5)	24,8 (3)
СТОВ «М»	111,6	14,7	316,0	19,6 (1,8)	2,59 (0,20)	55,6 (5)
СТОВ «Б»	162,9	8,2	303,2	22,4 (2,7)	1,13 (0,14)	41,7 (5)
ТОВ «Колорит»	843,6	2,7	-	24,9 (3,6)	0,08 (0,01)	-
ТОВ СОП «М»	845,6	19,1	724,3	24,0 (5,8)	0,54 (0,13)	20,6 (5)
ФГ «ГД»	9,5	0,14	7,7	24,1 (3,7)	0,36 (0,05)	19,7 (3)
ФГ «К»	2,8	0,04	1,1	24,4 (0,08)	0,34 (0,001)	9,2 (3)
ФГ «Яр»	21,4	3,6	36,8	19,35 (1,7)	3,28 (0,3)	33,3 (3)

Джерело: Розраховано автором на основі податкової звітності обраного кола сільгоспідприємств за 2010 рік

*Ставка ЄП визначена за умови, що сільгоспідприємства є платниками ПДВ; для двох підприємств ЄП не розраховано, оскільки обсяг їх доходу перевищує граничний розмір (20 млн. грн.)

оподаткування доходів для сільгоспідприємств, що здійснюють виробництво високоприбуткових видів сільгосппродукції шляхом встановлення граничного обсягу валового доходу на рівні 6 млн. грн.

Спрощена система прямого оподаткування не дістала поширення серед сільськогосподарських виробників – юридичних осіб унаслідок неврахування специфіки сільськогосподарського виробництва при побудові податкового механізму та високого, порівняно із ФСП, рівня податкового навантаження. Нині її використовують лише 10% сільгоспідприємств, які не можуть скористатися галузевим спецрежимом, зважаючи на встановлені для платників ФСП критерії. Водночас, для фізичних осіб-підприємців, що здійснюють діяльність у галузі сільського господарства, не існує іншого варіанту оподаткування доходів. У результаті кількість сільськогосподарських товаровиробників – фізичних осіб, що перебувають на спрощеній системі прямого оподаткування, за останні п'ять років збільшилась у 2,5 раза. Частка сплаченого ними ЄП у загальній сумі сплаченого сільгоспвиробниками ЄП перевищує 65%, що свідчить про розвиток мікробізнесу на селі.

На нашу думку, у секторі сільських домогосподарств існує значний податковий потенціал, який в останні роки збільшується через їх поступовий перехід до товарного виробництва сільськогосподарської продукції.

Окремі науковці дотримуються позиції, що селян-товаровиробників, які приєднали земельні частки (паї) до присадибних ділянок і господарюють без створення юридичної особи, потрібно відносити до підприємців, а це потребує їх оподаткування в межах єдиного податку [8].

Загалом погоджуючись із необхідністю залучення сільських домогосподарств товарного спрямування до оподаткування доходів від реалізації сільськогосподарської продукції, зазначимо, що в межах спрощеної системи не передбачено особливих умов оподаткування, які б урахували ефективність сільськогосподарської діяльності означеної категорії товаровиробників. Але не слід забувати, що на їх діяльність справляють визначальний вплив такі чинники, як низький рівень матеріально-технічного забезпечення, висока ризикованість діяльності, низький рівень зайнятості та доходів сільського населення, структура вікового складу членів сільських домогосподарств, структура посівних площ і основних видів продукції, що виробляються; відсутність державної підтримки та соціального захисту й т. ін.

Тому вважаємо, що механізм спецрежиму прямого оподаткування для сільськогосподарських товаровиробників має бути побудований на пільгових засадах порівняно із платниками, які здійснюють інші (згідно із КВЕДом) види діяльності, що зумовлює необхідність виділення сільськогосподарських товаровиробників в окрему групу платників ЄП із подальшим визначенням для них відповідного порядку оподаткування.

Висновки. Спеціальне пряме оподаткування в галузі сільського господарства відзначається наявністю особливого набору податкових інструментів – фіксованого сільськогосподарського податку та спрощеної системи. Проте механізм спеціальних режимів прямого оподаткування є недосконалим, про що свідчить низька фіскальна ефективність ФСП і нерівномірний розподіл податкового навантаження на платників податків як у розрізі альтернативних систем, так і в межах окремих податкових форм.

Реформування спеціальних режимів прямого оподаткування в сільському господарстві повинно відбуватися з урахуванням специфіки аграрного виробництва та сучасних тенденцій його розвитку, що потребує розширення складу і встановлення адекватних критеріїв, які визначають можливість застосування платниками спеціальних режимів прямого оподаткування. Саме це і буде предметом подальших наукових досліджень.

Література

1. Кармазін Т. І. Фіксований сільськогосподарський податок як один з інструментів стимулювання сільськогосподарського виробництва [Електронний ресурс] / Т. І. Кармазін, Л. В. Голишевська // Економіка аграрного сектора. – 2011. – № 4. – Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vchetei/2011_4/NV-2011-V4_27.pdf
2. Державна служба статистики України / Офіційний сайт. – <http://www.ukrstat.gov.ua/>
3. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2755-17>
4. Саблук П. Т. Основні напрями удосконалення державної аграрної політики в Україні / П. Т. Саблук, Ю. Я. Лузан // Економіка АПК. – 2011. – № 5. – С. 3–16.
5. Балко С. В. Особенности построения налогообложения сельскохозяйственных предприятий по производственным типам хозяйств / С. В.

Балко // Экономические науки: науч. тр. ЮФ «КАТУ» НАУ. – Симферополь, 2007. – № 103. – С. 135–143.

6. Кузьменко В. Налоговое стимулирование эффективности производства в АПК / В. Кузьменко, И. Кожевникова // АПК: экономика, управление. – 2004. – № 10. – С. 33–37.

7. Тулуш Л. Д. Формування інструментарію прямого оподаткування сільськогосподарських товаровиробників / Л. Д. Тулуш // Облік і фінанси АПК. – 2010. – № 1. – С. 125–131.

8. Макаренко Ю. П. Особливості функціонування сільських домогосподарств в сучасних умовах [Електронний ресурс] / Ю. П. Макаренко // Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу. – 2012. – № 1(17). – С. 125–130. – Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/en_oif/2011_8_3/34.pdf

Стаття надійшла до редакції 04.04.2013

References

1. Karmazin, T. I., & Golyshevska, L. V. (2011). The fixed agricultural tax as one of the tools of agricultural production stimulation. *Economics of Agrarian Sector*, 4. Retrieved from http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vchetei/2011_4/NV-2011-V4_27.pdf (in Ukr.).
2. The State Statistics Committee of Ukraine (Official site). Retrieved from <http://www.ukrstat.gov.ua/> (in Ukr.).
3. The Taxation Code of Ukraine (2010). Retrieved from <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2755-17> (in Ukr.).
4. Sabluk, P. T., & Luzan, Yu. Ya. (2011). The basic directions of the state agrarian policy perfection in Ukraine. *Economics of AIC*, 5, 3-16 (in Ukr.).
5. Balco, S. V. (2007). Construction features of the agricultural enterprises taxation by production types of households. *Economic Science*, 103, 135-143 (in Ukr.).
6. Kuzmenko, V., & Kozhevnikova, I. (2004). Tax incentives for the production efficiency in AIC. *AIC: Economics, Management*, 10, 33-37 (in Rus.).
7. Tulush, L. D. (2010). Forming of direct taxation tools of agricultural commodity producers. *Accounting and Finance of AIC*, 1, 125-131 (in Ukr.).
8. Makarenko, Yu. (2012). Peculiarities of rural households functioning in the modern conditions. *Bulletin of Berdyansk University of Management and Business*, 1 (17), 125-130. Retrieved from http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/en_oif/2011_8_3/34.pdf (in Ukr.).

Received 04.04.2013

УДК 336:336.22

С. М. Феденко

аспірантка, Прикарпатський національний університет ім. Василя Стефаника, Івано-Франківськ, Україна
fedenkosm5@mail.ru

ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФУНКЦІОНУВАННЯ КЛАСТЕРНОЇ МОДЕЛІ В СИСТЕМІ МЕДИЧНИХ ПОСЛУГ

Анотація. Головною метою реформ галузі охорони здоров'я має бути побудова нової моделі її функціонування на регіональному рівні, яка б забезпечила справедливий та рівний доступ населення до медичних послуг. Одним із ефективних, апробованих світовою практикою механізмів, здатних подолати кризові явища в охороні здоров'я й забезпечити зростання галузі, вважається використання кластерної моделі надання медичних послуг. Методологія кластеризації охорони здоров'я України є новою та недостатньо розробленою науковцями. Проведені автором дослідження дають можливість упровадити кластерну модель надання медичних послуг у регіонах, визначити потенційних учасників медичного кластера для отримання якісних послуг. Гарантією цього є мобілізація фінансових ресурсів із джерел різних рівнів: державного, суб'єктів господарювання, міжнародних організацій і фондів, домогосподарств, які забезпечать необхідні фінансові умови для функціонування медичного кластера.

Ключові слова: кластерна модель, медичний кластер, потенційні учасники і структура медичного кластера, медичні послуги, джерела фінансування.

С. М. Феденко

аспірантка, Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника, Івано-Франківськ, Україна

ФИНАНСОВОЕ ОБЕСПЕЧЕНИЕ ФУНКЦИОНИРОВАНИЯ КЛАСТЕРНОЙ МОДЕЛИ В СИСТЕМЕ МЕДИЦИНСКИХ УСЛУГ

Аннотация. Главной целью реформ отрасли здравоохранения должно быть построение новой модели ее функционирования на региональном уровне, которая обеспечила бы справедливый и равный доступ населения к медицинским услугам. Одним из эффективных и апробированных мировой практикой механизмов, способных преодолеть кризисные явления в здравоохранении и обеспечить его рост, является использование кластерной модели оказания медицинских услуг. Методология кластеризации здравоохранения Украины является новой и недостаточно разработанной учеными. Проведенные автором исследования дают возможность внедрить кластерную модель предоставления медицинских услуг на региональном уровне, определить потенциальных участников медицинского кластера для получения качественных услуг. Гарантией этого является мобилизация финансовых ресурсов с разных уровней: государственного, субъектов хозяйственной деятельности, международных организаций и фондов, домохозяйств, что обеспечит необходимые финансовые условия для функционирования медицинского кластера.

Ключевые слова: кластерная модель, медицинский кластер, потенциальные участники и структура медицинского кластера, медицинские услуги, источники финансирования.